

פרוטוקול מס' 5
מישיבת ועדת הכספים ביום רביעי,
כ"ה אלול תשי"א - 26.9.51 בשעה
8.15

משתתפים: ד.צ. פנקס - היו"ר

- א. ציזלינג
- ה. פדר
- ק. לוז
- י. בדר
- י. שפר
- א. ברצפלד
- י. גורי
- י. אפרתי
- פ. נפתלי
- א. גניחובסקי
- ח. רובין
- א. אלישר

נעדרים:

- ש. דגן
- י. רוקח
- ז. סוזייב
- פ. סנה

מוזמנים:

- שר האוצר
- מר זנגי

סדר היום:

שרי מקרקעין.

אני פותח את הישיבה. רשות הדבור לשר האוצר.

היו"ר ד.צ. פנקס:

שר האוצר - א. ספלן:

באינפורמציה שאני רוצה למסור יתכן ויחולו שנויים, ואני רוצה לחברי הועדה ידעו על כך. היו 10 מיליון שרי מקרקעין, כ-3 מיליון תגבולים, 22 מיליון אנו צריכים היינו לקבל מכל מיני המלוות - יחד 35 מיליון. בתקציב דברנו על שני סוגים של מלוות, וחשבנו שיהיה גם סוג שלישי. דברנו על הכנסה והוצאה מהבנק ליבוא וליצוא, ודברנו על צמודי הדולאר. הסוג השלישי היה מלווה העצמאות.

מתגבולים קבלנו בערך את כל הסכום - 2 מיליון ו-315 אלף. אין לי עוד חשבון מדויק מהמלווה האמריקאי; נדמה לי שער לפני כ-3 שבועות נתקבלו כ-75 מיליון דולר. אנו משתללים לשלם בין 3 ו-3 1/2 מיליון לחדש. מצמודי הדולר לא היה לנו כלום, כי חלקנו מה שקבלנו בין תקציב הבטחון ובין תקציב הפתוח. עד סוף השנה יהיו בערך כ-2 מיליון לירות מצמודי הדולר. משבי דולר היתה לנו הכנסה של 3 מיליון ו-158 אלף ל"י. יתר הסעיפים אנו מעריכים בערך ב-10 מיליון לירות, ברובו זהו מלווה העצמאות.

בנוגע לרשות הפתוח נביא דו"ח. ההוספות לפתוח במשך 6 חודשים היו 25 מיליון ו-214 אלף לירות.

לפני טבלה של תקציב הממשלה לקליטת עליה מ-15.5.48 - תאריך רשמי - עד 1.8.51; להוצאות שכונ, רק שכונ עולים, כ-38 מיליון ל"י, כולל מה שנתנו לעמידה; מזה הוצאנו עד 1.8.51 כ-37 מיליון.

בריאות - ופה נסינו להכנס בנתוח מדויק שלא להכניס לסעיף זה בריאות כללית כי אם רק הוצאות ממשיות - קרוב ל-8 מיליון לירות הקצבה; הוצאה - כ-6 מיליון.

ועדת הכספים
26.9.1951

א.ב.

שר האוצר - א. קפלן:
חינוך ותרבות כולל שרותים דתיים:
הקצבה - קרוב ל-8 מיליון; הוצאה -
קצת יותר מ-6 מיליון. גם פה ישנן הלוואות לבניין.

סעד: הקצבה - 4 מיליון ו-300 אלף;
הוצאה - כ-3 מיליון. תעסוקה: הקצבה - כ-22 מיליון; הוצאה -
למעלה מ-25 מיליון. בנוגע לתעשייה הכנסנו רק פתוח אזורי תעשייה
בסכום שתנו לקרנות, כ-מיליון ל"י.

התישבות: באמצעות הסוכנות היהודית כ-19
מיליון ל"י, בפועל - למעלה מ-17 מיליון. לסוכנות נתנו בצורות
שונות למעלה מ-16 מיליון, כל הסכום - פחות מ-200 אלף לירות - הוצא.
תשלום האפוטרופוס לתקון בתים מחוץ לתקציב - מיליון ל"י. זה מסתכם
ב-124 מיליון ל"י בערך, על חשבון זה שולם כ-112 מיליון. פה חסרים
כ-4 מיליון ל"י של הקק"ל מתמורת האדמות. 4 מיליון וחצי פדינו
מהסוכנות מהטלווה הלאומי. לא הכנסנו שום סכומים על בטחון, פתוח
רגיל, תחבורה וכו', זה בערך כ-140 מיליון.

לפני מונח מכתב מסד יוספסל. ב-14
לספטמבר הוא כותב שהוא יצטרך בעד המעברות 6 מיליון ו-430 אלף ל"י,
וב-21 לספטמבר הוא דורש כבר למעלה מ-8 מיליון ו-200 אלף. כל זה
פרט לדברים שהוא קורא "הכנסת לחורף" ולמוסדות ילדים במחנות - 2
מיליון ל"י בערך. אני מבקש להקדיש זמן מיוחד כדי לדון בעניין זה.
על סמך זה תהיה תלויה הצעת תקציב הפתוח שלנו.

אני מציע לקיים ישיבה בעתיד הקרוב
ביותר, בין ראש-השנה ויום-הכפורים, אז אדבר גם על תקציב הפתוח.

נוסף ל-3 1/2 מיליון הלירות, אנו מבקש
שיעמידו לרשותנו עוד כמיליון וחצי. ביחד 5 מיליון לירות, כל
זה לתשלום חוב של 13 מיליון ו-200 אלף לירות שיש לנו בעניין זה.
בסכום של 500 אלף לירות שאנו נותנים לסוכנות אנו כוללים גם את
עליית הנוער. הסוכנות מבקשת את הכסף הזה רק ל-6 חדשים. בסוכנות
כעסו על שהקצבנו את הכסף אצאאא לפי מחלקות שונות, אבל הסברתי
להם שקבלתי מכתבים נפרדים.

אני מבקש אפוא לאשר לי 5 מיליון לירות.

י. פרדר:
לפי דעתי טוב יותר להקציב עכשיו את הכסף
הדרוש למעברות, מאשר ברגע האחרון. האם
עם ההקצבה הזאת ישנה אפשרות לעשות את ההכנסת במעברות בעניין הצריפיים?

י. אפרתי:
גם אני אינני חושב שאפשר להפסיד זמן
רב גענין המעברות. עלינו להקציב למעברות
סכום מסוים, או שעלינו לתת לשר האוצר יפוי-כח להתחיל בינתיים את
העבודה.

א. ציזלינג:
מהו המצב הפורמלי של העניין, מה נמצא
בסמכות הוועדה בעניין שטרות האוצר?

היו"ר ד.צ. פנקס:
אשיב על זאת אחר-כך.

א. ס. גניחובסקי:
בדהמנו כאשר שמענו שנתנו לסוכנות היהודית
פקדון של 13 מיליון לירות, וזאת משום
שמביאים לנו תמיד את הבעיה טפיין-טפיין צריך שכל הדברים יהיו יחד
לפני חברי הוועדה, ואז ידעו בדיוק מה העניינים. שר האוצר מבקש עכשיו
5 מיליון לירות. הצעתי היא, שלא יבקש זאת עד אשר תקום סמסלה, והיא
תסביר לנו את יחסיה עם הסוכנות ולא נגיע למצב שעכשיו נאשר 5 מיליון
ובעוד שבוע - 10 מיליון.

א. הרצפלד:
כרצוני להעיר שלא הסוכנות היהודית אשמה
ביחסים בינינו. אנו אשמים, כי אנו דוחים

ועדת הכספים
26.9.1951

היו"ר ד.צ. פנקס:

ויראו מה אומרים גדולה הכלכלה על צורת הטלת מלוה חובה, ובפרט במצבנו. משום כך אין לי כרגע עצה אחרת אלא לתקן את החוק. אני רואה שטעיתי בשקולי הקודמים. אסור לנו להוציא שטרי-מקרקעין, אלא אם תושקע התמורה בהשקעת-יסוד, וזאת לא עשינו במקרה הפקדון.

י. בדר:

אינני שייך לאותה דת האומרת שלקבל סטירת-לחי - זוהי הדרך הטובה ביותר לגן-עדן. אינני בקיא בעברית, אבל יש לי הרושם שיש הבדל בין "פקדון" לבין "ערבון", בין המושג של פקדון לבין המושג של משכנתא, ואינני חושב שדבר זה היה ברור לגורמים אחרים בזמנו. אף פעם לא ידעתי שהמכומים של הפקדון הצטברו לסכום כזה, ל-13 מיליון לירות. תמיד הביאו לנו את הדבר כמעט ברגע האחרון.

אני מחכה בנוגע לעבר להצעת שר האוצר, ואם לא - אגיש הצעות משלי. על-כל-פנים, אני מקבל עלי את האחריות על העבר.

בנוגע לעתיד: אינני מתנגד לתת למחנות את האמצעים, אולם אני מתנגד לכל דבר שאיננו במסגרת החוק. בעיית אי-במימון היא בעיה אחת, בעיית ניצול יעיל של האמצעים היא בעיה שניה. אינני חושב שבדברים אלה קיים אצלנו תכנון - והוא חייב להיות.

השיטה הגרועה ביותר **אא** בפיננסים זוהי שיטה של טובסידיות, הענקות, לפיה אתה אחראי בעד הספקת הכספים, ואילו השני פטור, אבל ההוצאה היא בידו. באמריקה למדו שהשיטה הזאת גרועה, וגם אנו יכולים ללמוד. ישנו בזבוז ענקי בקשר לכפילות בסוכנות יש - מלבד עובדי המחנה, הפקידים הקטנים - 5000 עובדים. בתקציב של האוצר ישנו מספר פקידים, ואנו רואים ממנו שישנם פקידים כל-כך רבים, בתקציב של הסוכנות - לעומת זה - לא מופיעים בכלל פקידים, כאילו כל ההוצאות מוצאות רק על **א** דברים חיוניים, שכון, עליה, קליטה וכו'. ידוע גם שכל שיטת התשלומים של הסוכנות גבוהה יותר מזו של הממשלה; יש לי יסוד להגיד זאת. אינני מדבר על הדו"ח של מר גרינבאום שלא נתפרסם, אלא אינני מדבר על הדו"ח של הד"ר שמוראק שהתשובה עליו נתפרסמה קודם, אולם אינני רוצה שיעבירו סכומים בלי בקורת לסוכנות. בחוק מבקר המדינה כתוב שהמבקר יכול לבקר כל מוסד המקבל הקצבה מן הממשלה, ולפיכך עליו לבקר גם את הסוכנות. הייתי בטוח שהמבקר ישים לב לכך, אולם התברר שהסוכנות היא מוסד עצמאי ודואגת מאד לסובריניות שלה. במשך שנתיים שמרנו על העקרון שמה שיש לנו להגיד על הסוכנות אנו אומרים רק בוועדה, ולא הבאנו אף פעם לדיון פומבי את הדברים, או לידיעת הצבור. אנו רואים בזה פיגור, ואני רוצה שיהיה בחדר שהתקופה הזאת נסתיימה.

שר האוצר - א. קפלון:

הכתובת לטענותיו של ד"ר **אא** בדר היא הסוכנות, ולא האוצר. אני מציע לא להכניס לכנסת שום דבר בענין זה עד שנגיע לאיזה סדור, אחרת יגרום הדבר נזק.

עד עכשיו לא החלטנו בדברים מסויימים כי חשבנו שלפני הקונגרס לא בריא להחליט בהם. השאלה בידי מי יהיה ענין הקליטה, היתה שאלה חשובה מאד בקונגרס, וועדת הכספים של הקונגרס עמדה לקבל החלטות. הצעתי בפני ועדה זאת שורה שלמה של שאלות בנוגע ליחסינו בעתיד, אבל לא היה מי שיתן להם חוות-דעת מוסמכת. אמרתי להם שאני מדבר באופן פרטי, כי אנו אחרי בחירות וכו'. לפעמים עלינו לפתור שאלות מבלי לחכות לפתרון יסודי.

יש לפעמים שאני מתעקש על דברים הנראים לי כפורמליים. מישהו חושב שהיתה זאת רק הסוואה שמרנו שהבנק יהיה אחראי בכסה מקרים. לא רצינו לערבב שטרי-מקרקעין עם שטרי-אוצר. עם כל הקשיים שלנו יש חובה לשמור על כמה דברים פורמליים. אני מציע **א**

א.ב.

ועדת הכספים
26.9.1951

א. קפלן - שר האוצר:

במשך חדש תשרי תשמע זאת ממני.

א. ציזלינג:

אני בוחר בדרך שהמדינה תתן ערבויות ל-3 וחצי מיליון. שר האוצר סביא לי שאלה לדיון, בהנחה שאינני יכול לדון בה. אין אתה יכול לדרוש ממני להיות אחראי על דבר שאינני רשאי לעשות אותו בגדר החוק. אם כך, עשה זאת אתה - שר האוצר - אינני נכון לשאת באחריות שלא במטרה לי, בשעה שאתה אינך יכול לשאת באחריות שנמטרה לך.

לכן אינני יכול להצביע בעם ההצעה הזאת, אולם לא אצביע גם בגדה.

י. גורי:

חבר הכנסת ציזלינג אינו יכול למסור לשר האוצר רשות לעשות דבר על דעת עצמו או על דעת המשלה, דוקא כאן הוא כפוף לחוק. עברתי על החוק, אבל לא ראיתי שום נוסחה המגדירה מה זאת השקעת-יסוד.

היו"ר ד.א. פנקס:

זה נתון לשקול-דעת של המשלה והועדה.

י. גורי:

המושגים שלנו בענין זה שונים קצת ממושגים של מדינות אחרות העוסדות על תלן. כאשר הסוכנות שלמה כספים בתקופות שונות - כספים אלה בנו את המדינה, ואפשר לראות זאת אפוא כהשקעת-יסוד. מבחינה זאת כל ההלוואות אהנתנים לסוכנות הם השקעות-יסוד. ענין השקעות-יסוד נדון בכל תקופה ותקופה של בנין הארץ לפי שקול דעת של אותה תקופה. שר האוצר העיר שחלק מהסכומים האלה יוכנסו בתקציב הרגיל, ואני כבר מתחייב לתמוך בו אם הוא יציע הצעה כזאת.

חבר הכנסת ציזלינג אינו יכול לתמוך בהצעה בגלל האחריות שהוא מרגיש; בגלל אותה אחריות אני כן אתמוך בה. מה ~~אצא~~ שעוזרים לסוכנות לפי מושגי זאת השקעת-יסוד. לפני הקונגרס הוחלט שיש לתת לסוכנות מעמד חשוב בחיי העם ובהכרתו. אינני חושב שכאן משיגים במדה מספקת את חשיבות העזרה שיש לתת לסוכנות. השאלה היא רק עד איזה גבול אפשר ללכת בדרך זו של מימון. יתכן שנגיע גם לסלווה חובה.

ועדה

השתוממתי לשמוע שחברי-~~אצא~~ אחדים אינם יודעים שהגענו כבר ל-12-13 מיליון. הענין הוא ענין של חשבון פשוט, ועל חברי הועדה רק לעשות את החשבון.

י. פורדר:

אי-אפשר לדבר כל פעם על מיליון לירות. צריך להיות איזה סדור כולל, צריך להביע פעם לתיאום בין המשלה והסוכנות. עלינו לראות את כל ההתחייבויות של הסוכנות וגם של המשלה בשטח העבודה. דעתי היא שאנו קלנו התחייבויות כלפי העולים שלא אנו ולא הסוכנות יוכלו לעמוד בה. הועדה יכולה, או להסכים להגדלת האינפלציה או לוותר על דברים שאי-אפשר לוותר עליהם. אי-אפשר להשאיר 100 אלף עולים בחורף בלי קורת-גג, ואין זה ענין של דו"חות.

לכן אני מציע שהועדה תסכים לתת לשר האוצר איזו מפרעה מתקציב הפתוח. לפי הכרתי ההשקעה לבנין הצריפים - שזאת ההוצאה הגדולה ביותר - היא השקעת-יסוד, ואם ישנן השקעות שאינן השקעות-יסוד, יש לתת להן כסוי משטרות הקה"ל.

א. אלישר:

אני רוצה לשאול את שר האוצר: ישנם קרוב ל-5 מיליון במזומנים, וישנם 9 מיליון שדות של הקה"ל. האם אי-אפשר להתגבר על המצב הזה טבלי הוצאת שטרי-מקרקעין?

שר האוצר - א. קפלן: לא.

א. אלישר: מדוע אפוא הזכרת את שטרי הסה"ל אם אינך

א.ב.

ועדת הכספים
26.9.1951

א. אלישר:

של חבר הכנסת פורדר איננה מעשית. המצב אינו מרשה להוציא עוד שטרי-מקרקעין.

היו"ר ד.צ. פנקס: יש אפוא הצעה של חבר הכנסת הרצפלד לתת 6 מיליון, וישנה הצעה של חבר הכנסת פורדר לתת מפרעה מסוים שאי-אפשר לזכות את העבודה במעברות.

שר האוצר אמר שהוא יביא לפני הכנסת הצעת פתוח, כי הצעת ולידציה מחייבת תקון חוק שטרי-מקרקעין, וזאת איננו מציע. זאת אומרת, לקבל בחזרה את כספי-הפקדון. אני רק רוצה שתהיה הסכמה שהמצב הנוכחי לא יימשך.

אני חושב שההצעה היחידה האפשרית בשעה זאת היא להוציא שטרי-מקרקעין בסכום של 5 מיליון ל"י כמפרעה על חשבון תקציב הפתוח שיוגש על ידי שר האוצר. גם ענין הזריעה הוא ענין של פתוח המדינה, אולי אין זה ענין של השקעת-יסוד, כמו שכוון אא ארעי.

חבר הכנסת בדר מציע הצעה שאינה מתקבלת על הדעת: הוא מציע שהמדינה תקבל עליה מיד את האחריות בעד תנאי ומימון ענין שכונם והתישבותם של העולים החדשים שהסוכנות אינן ביכלתה לשאת באחריות הנ"ל, ו-ב) על הממשלה להביא הצעות חוק מתאימות לדיון דחוף בכנסת.

א. ציזלינג: אני מבקש לא להביא להצבעה הצעות כאלו.

א.מ. גניחובסקי: אני מבקש להביא בחשבון את הצעתי שהישיבה הבאה תתקיים רק אחרי שתהיה ממשלה חדשה.

א. ציזלינג: אני מציע להשאיר זאת להחלטתו של שר האוצר, אם כדאי לקיים ישיבה לפני שתהיה ממשלה.

א. הרצפלד: התביעה היא 8-10 ל"י, ואני דורש שבמקום 5 מיליון יתנו לפחות 6.

פ. נפתלי: אני מציע לקבל את ההצעה של 5 מיליון עם הרשות לשר האוצר להתחייב להמשיך העבודות

בשביל קורת-גג לעולים.

היו"ר ד.צ. פנקס: אני מציע לקבל החלטה שלא תיעשה ב-9 מיליון שטרי הקה"ל כל העברה עד ששר האוצר יביא על זאת הצעה לוועדת הכספים.

ההצעה העומדת להצבעה היא אפוא: הועדה מחליטה על פי הצעת הממשלה להסכים להצעת 5 מיליון שטרי-מקרקעין כמפרעה על חשבון תקציב-הפתוח שיוגש לכנסת בהקדם, על מנת שכסף זה ישמש את אותן המטרות שסומנו בהצעה על ידי שר האוצר, והן: פעולת אאאא הזריעה וענין הסוכנות - כולל עליית-הנוער - שאלת התשלומים בקשר עם עבודות הפתוח שנעשו, עיריית ירושלים, שחרור מתאים של סכומים שהופקדו כפקדון מתוך תקציב הפתוח, ונוסף לזה יהיה זכאי שר האוצר להתחייב לשלם עוד מיליון לירות שגם הוא יהיה כלול בעתיד או בתקציב הפתוח או בתקציב הרגיל, כדי להתחיל מיד בעבודות קורת-גג דחופות בשביל העו"ל.

אני מצביע את ההצעה הזאת.

ה צ ב ע ה

א.ב.

ועדת הכספים
26.9.1951

א. הרצפלד:
ביחס לחצי המיליון של הסוכנות אני
רוצה להציע תקון. אני מציע, במקום
חצי מיליון, לאשר 600 אלף ואז נדע שעלית הנועד קבלה את חלקה.

היו"ר ד.צ. פנקס:
אינני מתנגד שהערבות לסוכנות תועמד
על 600 אלף במקום 500 אלף. אנו
נחליט גם על 150 אלף לירות לעיריית ירושלים כערב ת וכפקדון. אף-
על-פי שחבר הכנסת אלישר נסוע מהצבעה.

א. אלישר:
נמנעתי משום שלא קבלתי הוראות ממפלגתי.

היו"ר ד.צ. פנקס:
על מועד הישיבה הבאה ועל מקומה תהיה
עוד הודעה, אצאאא חשוב רק לדעת שאין
מתנגדים אצאא לה.

הישיבה סגורה.

הישיבה נסתיימה בשעה 11.15.